

CONTRIBUȚII GEOMORFOLOGICE LA CUNOAȘTEREA TERITORIULUI MUNICIPIULUI BLAJ

Dr. Mircea Stroe
Colegiul Pedagogic Blaj

Situat în vestul Podișului Târnavelor, în așa zisul *Podiș al Blajului*, aproape de confluența Târnavei Mari cu afluentul Târnavă Mică, teritoriul orașului Blaj, în suprafață de 822,5 ha., cuprinde o parte din interfluviul dintre cele două Târnave, sectorul sud-vestic al Dealurilor Lopadei, precum și regiunea nordică a Podișului secașelor (M. BUZA, M STROIA, 1985).

Ca un rezultat al acestui "triplez confinuius" este marea varietate a condițiilor geomorfologice. acest lucru rezultă și din faptul că orașul este situat în locul în care Târnavele, aproape de confluență, prezintă aspecte de defileu, cunoscut în literatura de specialitate sub numele de *Marea Clisură a Blajului* (UJVÁRI I., 1971). Este de fapt vorba nu de o singură clisură, ci de trei îngustări caracteristice. Prima se individualizează de-a lungul Târnavei Mari, aproape de satul component Mănărade, urmată de o a doua, aval de podul Vezii, în dreptul cartierului Berc. Între aceste două îngustări se prefigurează un bazinet depresionar nu prea extins, de fapt un fragment de luncă unde valea râului prezintă o lărgime maximă de 2 km. Sectorul acesta corespunde, în parte, Câmpului Libertății, rămas pentru totdeauna în istorie datorită evenimentelor de la 1948. O a treia îngustare caracteristică se individualizează pe valea Târnavei Mici, la 800-1000 m amonte de confluență, în locul în care un pinten de terasă, destul de înalt, se apropie de Dealul Furcilor. Este cea mai tipică îngustare, valea nedepășind aici 150-200 m. lățime.

Amonte de această adevărată clisură se desfășoară valea largă a Târnavei Mici, prefigurându-se al doilea bazinet depresionar, depășind însă teritoriul administrativ al Blajului și desfășurându-se înspre nord-est până în dreptul satului Sâncel.

Legat de marea fragmentare a reliefului, consecință a tectonicii și structurării geologice, cu predominanța marelui grezoase sarmațiene, a nisipurilor și pietrișurilor pliocene și chiar a rocilor pelito-psefitice cuaternare, este și

desfășurarea construcțiilor pe aproape 100 m. altitudine în vatra orașului propriu-zis, de la nivelul inferior de 245 m. (confluența Târnavelor) până la 330 m., respectiv Dealul Viilor din nord (M. STROIA, 1975).

Unele localități componente (Deleni-Obârșie, Spătac, Flitești), cuibărite la obârșia unor văi cu mare cădere de pantă, ce penetrează adânc în Podișurile Secașelor, sunt situate la altitudini încă mai mari, situație caracteristică - parțial - și cartierului Petrisat, amplasat pe dreapta Târnavei Mici.

Vatra orașului, însă, este situată în cadrul luncii celor două Târnave, care integrează 112,4 ha., adică 56,2% din suprafață, și terasele fluviatile, cărora le revin 87,6 ha., adică 43,8%.

Lunca are o mare extindere, dar nu în sensul redat de harta publicată de M. JOSAN (1979), ci mai mult de-a lungul Târnavei Mari, mult mai puțin de-a lungul Târnavei Mici (fig.1), unde lipsește în dreptul clisurii mai sus menționate, fiind redusă aval și dezvoltată doar pe stânga.

Lunca prezintă două nivele: primul de 1-2 m. altitudine relativă, în cadrul căreia se produc cu mare frecvență inundații, apare doar în preajma confluenței, iar cel de-al doilea (2-4 m.) cu un caracter general, este inundabil doar episodic, de-a lungul târnavei Mici și neinundabil de-a lungul Târnavei Mari, datorită recentelor lucrări de îndiguire a râului. Integrate în cele două nivele apar două belciuge cu popine bine individualizate, cultivabile, prima pe stânga Târnavei Mici cunoscută sub numele de "Târnavă Seacă", ce-a de-a doua, a cărei vârstă este greu de stabilit datorită accentuatei sale colmatări, pe dreapta Târnavei Mari, aproape de fabrica de lapte. Ambele două schimbări de dată recentă a cursului Târnavelor, cu tendințe de deplasare spre nord a Târnavei Mici, respectiv spre sud a celei Mari. Amonte este situată și zona industrială a orașului, iar pe stânga, la același nivel, cartierele Veza, Berc, parțial Izvorele. Aproape de confluență sunt situate

cartierele Satu-Blaj și Eroilor, într-o zonă de interferență cu prima terasă a râului.

Prima terasă este și cea mai bine păstrată, la 6-8 m. altitudine relativă, cu o mare extindere pe interfluviul dintre Târnave. Terasa este avântată, pe ea fiind amplasat cartierul Central pe o suprafață de 32,6 ha., motiv pentru care propunem numele de **Terasa Centru**. Prezintă o înclinare caracteristică în sensul curgerii Târnavei Mari, interferându-se amonte de confluență cu nivelul de luncă.

A doua terasă a fost identificată de noi la 18-22 m., diferit oarecum de altitudinile găsite de N. JOSAN (18-25 m.) și T. MORARIU (16-24 m.), care referindu-se la întreg cursul celor două Târnave dau valori generalizate. Am numit-o **Terasa Hulii**, întrucât apare ca o prispă îngustă în dreptul cartierului menționat. Îi revine 10.6 ha., adică 5,3% din suprafața orașului.

Terasa a treia, Terasa bercului, apare la 50-60 m. altitudine relativă, pe stânga Târnavei Mari ca două fragmente înguste, respectiv botul de deal al Bercului și Vezii. Un mic fragment spre nord pare a fi comun ambelor râuri.

Terasa a patra, nunmită de noi Terasa Crucii, se individualizează la altitudini variind între 90 și 95 m. corespunzând cu terasa a șaptea identificată de T. MORARIU (1960), dar la altitudini ceva mai mari (90-115 m.) și a cincea a lui N. JOSAN (la 80-90 m.), care o semnalează doar amonte, pe dreapta Târnavei Mari, aproximativ în dreptul satului Mănărade. Este ultimul nivel de terasă identificat de noi în perimetrul orașului. Terasa suportă puține construcții, în schimb este luată în cultură, parțial utilizată și ca pășune.

Relieful structural este în strânsă legătură cu litologia, adică cu structura geologică. Din consultarea hărții geologice scara 1:50.000 rezultă că cea mai mare dezvoltare în regiune o au formațiunile dure, sarmațiene (gresii, marne și marne nisipoase), atât pe interfluviu cât și pe valea Târnavei ari. Pliocenul ocupă aici suprafețe la nord-vest și vest (marne, nisipuri și argile), în timp ce formațiunile mai vechi, tortoniene, intră ca o bandă dinspre nord, constând din depozite dure, cu predominanța calcarelor marnoase. În apropiere apare și o mică enclava de tufuri vulcanice, cu o mai largă desfășurare la est de satul Șona, ceea ce explică

înălțimea mai mare a reliefului aici. De-a lungul văilor și pe terasele inferioare, o mare dezvoltare o au formațiunile holocene aluvionare, în special pietrișurile și nisipurile, chiar lehmurile. această consistență litologică se traduce printr-o mare varietate reliefală, fapt consemnat la începutul lucrării.

Tectonica, la fel de complicată ca în întreg Podișul Transilvaniei, se caracterizează prin predominanța anticlinalelor de vale, legate genetic de masive de sare, peste zona Blajului întretându-se fascicule de cute ce leagă Munții ăpuseni de cei ai Cindrelului. Pe o astfel de structură de cute s-a insinuat și cursul inferior al Târnavei Mici, întrucât în condițiile structurilor mai dure, tortoniene și sarmațiene, a fost posibilă formarea unei custe bine păstrate, corespunzătoare Dealului Furcilor de pe dreapta râului (455 m.). Târnava Mică prezintă în acest sector un aspect tipic de vale subsecventă, disimetrică, cu versantul drept abrupt și reversul relativ lin, dar cu redusă dezvoltare a luncii.

Relieful accidentat, cu o mare energie și o consistență litologică variată explică intensitatea **proceselor de versant**. Aceste procese sunt facilitate de alternanța stratelor permeabile cu cele impermeabile, cât și de valorile ridicate ale pantelor. Nu fără importanță sunt și defrișările, unele foarte vechi, altele din secolul trecut, de la începutul secolului nostru sau chiar din ultimele două decenii. Vechi alunecări de teren, azi stabilizate, au putut fi identificate pe dealul Hula din nord, contribuind, printre altele, și la geneza lacului Chereteu (M. STROIA, 1962).

Mai dezvoltate sunt însă procesele erozionale pe formațiunile friabile de pe versanții puternic înclinați. Astfel de procese au avut o deosebită intensitate pe Dealul Furcilor, favorizate și de expunerea sa estică, din care motiv nu a mai putut fi utilizat nici ca pășune. Lucrările complexe în scop ameliorativ (terasări artificiale, lucrări hidrotehnice și plantații în benzi) au creat un cadru prielnic culturilor viticole care au azi o mare exrindere. Același efect l-au avut plantațiile pomicole și viticole de pe Dealul Crucii și Viilor, valorificându-se în acest sens terenuri de o mai slabă calitate, dar cu o excelentă orientare sudică. Treimea superioară a Dealului Crucii, neamenajată, este afectată de procese de alunecare în brazdă, care cu timpul, dacă nu vor fi oprite, at putea afecta și plantația

menționată.

În ultimii 20 de ani procesele erozionale foarte active au afectat versanții orientați înspre nord și nord-est, de pe Dealul Bercului, acestora adăugându-li-se alunecări de teren active pe toată lungimea versantului. Astfel de procese degradative au fost posibile datorită sacrificării pădurii ca și cultivării terenului cu prășitoare sau chiar construirii de clădiri.

Pe toată lungimea Dealului Bercului și a dealului Vezii linia reliefului apare desfigurată datorită conurilor de dejecție ale organismelor torențiale, micilor ogașe și terenurilor groase de material coluvial și proluvial.

Recomandăm stingerea acestor procese prin lucrări ameliorative, de genul teraselor artificiale și chiar a reîmpăduririi porțiunilor mai afectate. Pentru protejarea unor clădiri sunt necesare ziduri de protecție din beton. Nu fără importanță ar fi renunțarea la culturi de prășitoare și înlocuirea lor cu plantații pomicole și sole înierbate.

În concluzie, teritoriul administrativ al municipiului Blaj, deși relativ redus, se desfășoară pe variate forme de relief. Construcțiile au preferat mai mult terasele și parțial luncile celor două Târnave, în timp ce extravilanul s-a întins pe un relief foarte fragmentat și, în general, înalt. Din cauza redusei extensiuni a formelor joase, municipiul are o formă caracteristică V-E, extinzându-se, mai ales prin cartierele sale mărginașe sau localitățile componente, în cursul inferior al unor afluenți (cartierul Veza, Petrisat, satul Spătac, Delenii etc.). În pofida unor aspecte negative, ce pot fi remediate, apreciem condițiile de relief ca favorabile dezvoltării urbanistice și economice a localității.

BIBLIOGRAFIE

1. Buza, M.; Stroia, M.: *Blaj - Mic îndreptar turistic*, Editura Sport-Turism, București, 1985.
2. Josan, N.: *Dealurile Târnavei Mici*, Editura Academiei, București, 1979.
3. Morariu, T.; Gârbacea, V.: *Terasele râurilor din Transilvania*, Com. Acad. R.P.R., București, 1960.
4. Stroia, M.: *Evoluția teritorială și numerică a orașului Blaj*, în *Studii și Cercetări Științifice*, Bacău, 1973.
5. Stroia, M.: *Un lac din Podișul Transilvaniei: Chereteu*, în *Studii și cercetări de Geografie*, Editura Academiei, București, 1982.
6. Uivări, I.: *Geografia apelor României*, Editura Științifică, București, 1971.

Știați că ... ?

Cascada Angel este cea mai înaltă cascadă din lume, măsurând 979 m. Este situată în sud-vestul Venezuelei, pe râul Carrao, afluent al lui Caronte, care se varsă în fluviul Orinoco. Cascada a fost descoperită întâmplător în anul 1935 de către aviatorul Jummy Angel, de unde și numele pe care l-a primit din partea Societății de Geografie din Venezuela.

Cascada Victoria de pe fluviul Zambezi este una dintre cele mai spectaculoase din lume. În limba băștinașilor se numește *Mosiao Tunya* (Fumul care tună), datorită zgomotelor ce îl fac apele care se prăvălesc de la o înălțime de 1222 m. Este unică prin faptul că nicăieri un fluviu nu se prăvale în întregime și dispare apoi în prăpastie. Împreună cu zona înconjurătoare este declarată parcașional din anul 1952.

Cascada Niagara se găsește în America de Nord, la granița dintre Canada și S.U.A., pe râul Niagara. Are o înălțime de 49 m. și prezintă două sectoare, unul canadian, de 800 m. și unul american de 300 m. lățime. Niagara se deplasează înspre amonte cu 1,5 m/an datorită rocilor moi care sunt spălate. Căderea de apă pune în funcțiune turbinele unei mari hidrocentrale. Se pare că numele cascadei vine din limba ameridiienilor și se traduce prin "apă tunătoare", deoarece zgomotul produs de căderea apei se aude până la o distanță de 20 km.

Culese de prof. Felicia Bimbea
Colegiul "Horea, Cloșca și Crișan", Alba Iulia

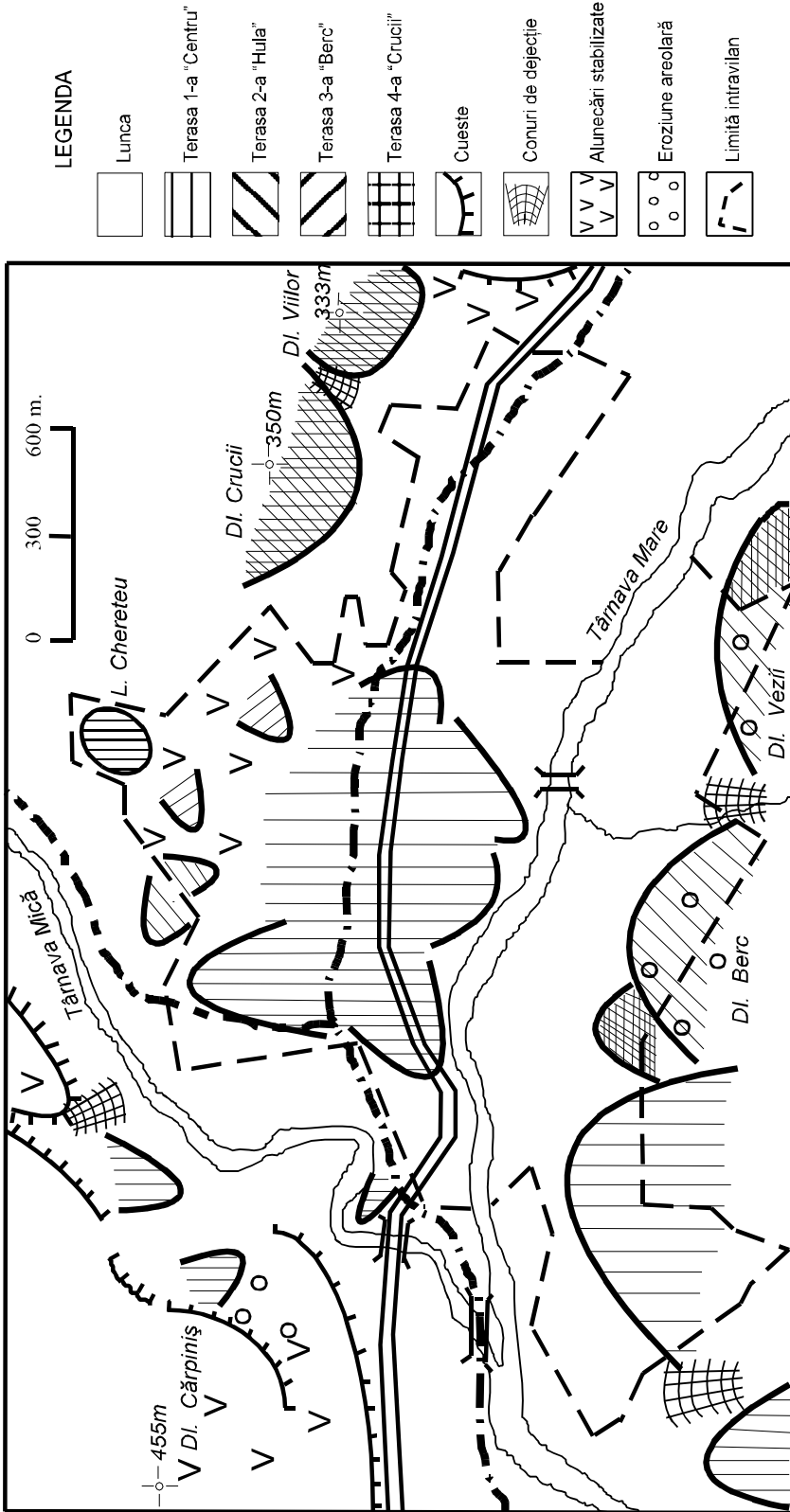

Fig.1 Harta geomorfologică a municipiului Blaj